

Кузьміч І.С.
здобувач вищої освіти освітнього ступеня «магістр»
спеціальності 101 «Екологія»
Державний університет «Житомирська політехніка»
Науковий керівник: Корбут М.Б.

к.т.н., доц., докторант кафедри ЕЗП ІСТР Національного університету «Львівська політехніка»,
доцент кафедри екології Державного університету «Житомирська політехніка»,
irinairo4ka@ukr.net, korbutmari81@gmail.com

ЕКОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ ВІЙНИ ТА ПРОБЛЕМАТИКА ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ В КОНТЕКСТІ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РФ

Туризм – одна з рушійних та найбільших галузей економіки світу, яка щорічно поповнює скарбничку багатьох країн чималими дивідендами. Він становить від 40 до 70% ВВП у країнах, що розвиваються та має міцні зв'язки з іншими галузями, що сприяють економічному зростанню регіонів. Туристична індустрія динамічно розвивається у світі. На сьогоднішньому етапі розвитку туризму одним з пріоритетних напрямів стає екологічний туризм. Розвиток екотуризму в Україні на початковому етапі, але завдяки існуючому рекреаційно-туристичному потенціалу, ми маємо значні потенційні можливості для його розбудови. Різноманіття української природи є потенційно привабливим для екологічного туризму: вершини Карпат, значна кількість водойм, лісів, заповідників та ботанічних садів – це все є природними здобутками України, які стали досить популярними серед внутрішніх туристів (українцями всередині країни) внаслідок епідемії COVID-19, а також було привабливими місцями для іноземних мандрівників.

Україна має значний потенціал для розвитку туристичної галузі, оскільки забезпечена унікальними природними рекреаційними ресурсами та має вигідне для розвитку міжнародного туризму геополітичне становище у центрі Європи. Особливості рельєфу, сприятливий клімат, багатство природного, історико-культурного та туристично-рекреаційного потенціалу України створюють можливості для всебічного задоволення потреб внутрішнього та зовнішнього туризму [2].

Не можна недооцінювати роль екологічного туризму і в економіці України, оскільки розвиток цієї галузі дозволяє збільшувати доходи місцевих бюджетів та створювати робочі місця, що сприяє вирішенню як економічних, так і соціальних проблем. Кожен регіон України має свій унікальний природно-ресурсний потенціал, який є основою для розвитку екотуризму. Але існує низка проблем, які потрібно вирішити. До таких регіональних проблем належать: необхідність розробки загальної стратегії розвитку галузі екологічного туризму; удосконалення управління цією галуззю на регіональному рівні; недостатність наукового забезпечення; необхідність удосконалення підготовки кадрів для екотуризму; недостатність інформаційно-рекламного забезпечення цього виду туризму; забезпечення фінансової підтримки; забезпечення всебічної охорони навколишнього природного середовища, як основи існування екотуризму та сталого розвитку регіонів.

Вирішення проблем розвитку туризму в Україні під ракурсом стратегічного соціально-економічного розвитку регіонів є для сучасних учених-економістів полем наукових дискусій, на основі яких виникають цінні як із наукової, так і з практичної точки зору дослідження, що мають дійсно корисний результат як для науковців, так і для практиків (суб'єктів господарювання) і керівників регіонів. У цьому аспекті звертають на себе увагу результати досліджень вчених-економістів наукової школи Київського національного торговельно-економічного університету (Т.І. Ткаченко), які на особливу увагу приділяють пошуку шляхів і способів «...мінімізації негативних наслідків для розвитку регіонів...», що є наслідком «...повільних темпів розробки нової регіональної політики з визначенням місця туризму в ній... великою розбіжністю між регіонами стосовно рівня соціально-економічного розвитку, що ускладнює здійснення трансформаційних процесів в економіці та галузі, та може призвести до соціальних конфліктів і екологічних катастроф...» [3]; Харківської національної академії міського господарства (Ю.Ю. Леонт'єва), які звертають увагу на те, що проблема розвитку туризму в регіонах України не може бути вирішеною поза вдосконалення процесу розробки та реалізації регіональних стратегій соціально-економічного розвитку, та відмічають наступні недоліки в існуючих підходах – «...недостатня обґрунтованість вибору стратегічних пріоритетів розвитку, недооцінка потенційного впливу туризму на економіку регіону, а також відсутність у їх структурі стратегій розвитку туризму, які визначають, підтримують і нарощують довгодіючі конкурентні переваги регіону...» [4]; Національного університету «Львівська політехніка» (О.В. Музиченко-Козловська), які обґрунтовують необхідність посилення державного втручання у процеси стратегічного планування туристичної галузі на рівні національної економіки шляхом «...організації освоєння усього потенціалу туристичних територій, в тому числі інфраструктурних потреб та сфери дозвілля, здійснення спеціалізованих наукових досліджень, розміщення і проектування туристичних об'єктів, контролювання шкідливих викидів та інших видів забруднення довкілля, що перешкоджає функціонуванню туризму.

Проте, 24 лютого 2022 року змінило ситуацію із потенційним майбутнім розвитком України, в тому числі екологічного туризму, оскільки наслідки активне ведення бойових дій завдає негативного впливу природі щодня. Повномасштабна війна вплинула на складність фіксування наслідків для навколишнього природного середовища. Станом на сьогодні немає можливості оцінити всю повноту збитків, оскільки ситуація змінюється щодня (горіння нафтобаз, АЗС, складів з хімічними та іншими небезпечними речовинами, забруднення та

засмічення водних ресурсів та інші) Важлива роль логістичних труднощів, обмежена кількість екологічних інспекторів Державної екологічної інспекції, які і так працюють на максимумі своїх можливостей.

Заповідники, які є об'єктами екологічного туризму, теж отримали ряд негативних наслідків. За даними Міністерства захисту навколишнього середовища та природних ресурсів України, на 20 березня 2022 р. бойові дії проходили на території природно-заповідного фонду площею 12,4 тис. кв. км. А це становить третину всього природно-заповідного фонду України, зокрема на більшості територій водно-болотних угідь, що віднесені до сфери охорони у рамках Рамсарської конвенції про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення. Ліквідація наслідків даних дій є вкрай необхідними для подальшого розвитку країни, оскільки території природно-заповідного фонду є потенційними туристичними місцями.

Природа несе значних збитків через постійні бойові дії. При детонації ракет та артилерійських снарядів окислюються навколишні ґрунти, деревина, дернина, конструкції, а також утворюється низка хімічних сполук, а також велика кількість токсичних органічних речовин. Під час вибуху всі речовини проходять повне окиснення, а продукти хімічної реакції вивільняються в атмосферу. В атмосфері оксиди сірки і азоту можуть стати причиною кислотних дощів, що змінюють кислотність ґрунту і викликають опіки рослин, до яких особливо чутливими є хвойні дерева. Кислотні дощі негативно впливають і на організм людини, ссавців та птахів, на стан слизових тканин та органів дихання.

В результаті пошкодження інфраструктури України виникла низка загроз і викликів, серед яких: аварійне забруднення річок, які є джерелами води для промислових та комунальних підприємств і населення; локальне забруднення підземних і поверхневих вод внаслідок масштабних розливів нафтопродуктів із підірваних резервуарів, від знищеної техніки та інших бойових дій [1].

Отож, сфера екологічного туризму в незалежній Україні має перспективу свого розвитку, проте потребує неодмінного втручання та подолання наслідків війни. Природній ландшафт та різноманіття природного середовища України має широке коло потенційних туристичних зон, які наразі уражені постійним впливом активних бойових дій на території держави.

Список використаної літератури:

1. Перга Т.Ю. Екологічні наслідки війни Росії проти України URL: <https://ivinas.gov.ua/viina-rt-protu-ukrainy/ekologichni-naslidky-viiny-rosii-protu-ukrainy.html>
2. Храбровченко В. В. Екологічний туризм. навч. пос. / В. В. Храбровченко. К. : Фінанси та статистика, 2007. 208 с.
3. Чугунова Т. Н. Еколого-економічні показники оцінки стійкості розвитку культурних регіонів // Т. Н. Чугунова, А. С. Фененко // Культура народів. 2004. № 55, т. 3. С. 64-67.
4. Methodology for producing the 2011 WTTC / OE Travel & Tourism Economic Impact Research. Oxford, 2011. 87 p.